

«вірний» темп, що існує незалежно від виконавця. Треба пам'ятати, що і слухач оцінює не темп сам по собі, а весь комплекс музичного звучання. Художньо переконливе виконання – це не арифметична сума «правильного» темпу, «правильної» артикуляції, «правильної» динаміки тощо. Хоча для виконавця на якихось етапах його роботи над твором можуть висуватися на перший план питання, пов'язані то з темпом, то з динамікою, то з артикуляцією. Але вирішуються вони не ізольовано, а в глибокій єдності з іншими сторонами виконання. Насправді за пошуками темпу, звуку тощо приховується робота над змістовністю гри.

Визначеність підходу до прямих або опосередкованих авторських темпових вказівок, безперечно, допоможе виконавцю знайти шлях до власного розуміння бахівської музики.

Література

1. *Асаф'єв Б.В.* Музыкальная форма как процесс. – Л., 1976.
2. *Бадюра-Скода Е. и П.* Интерпретация Моцарта. – М., Музыка, 1972.
3. *Бах И.С.* Клавир хорошего строя. Ч.1/Ред. Ф.Бузони. – М.-Л., Музгиз, 1941.
4. *Браудо И.А.* Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. – Л., Музыка, 1978.
5. *Котляревский И.А.* Темп и его обозначения в произведениях И.С.Баха. – В зб.: Бах и современность. – К., Музична Україна, 1985, с. 89-99.
6. *Швейцер А.* Иоганн Себастьян Бах. – М., Музыка, 1965.
7. *Apel W.* The notation of polyphonic 900-1600. – Cambridge, Massachusetts, 1944.
8. *Marshall R.L.* The Music of Johann Sebastian Bach: The Sources, the Style, the Significance. – NY., 1989.

УДК 78:061.237(09)

Ярова М.В.

ПОДІЛЬСЬКА "ПРОСВІТА" ТА ЇЇ ДІЯЛЬНІСТЬ (кінець XIX - початок XX ст.)

В статье анализируется участие интеллигенции Подолья в культурно-образовательных преобразованиях, в основе которых лежали процессы организации школ, обществ, учреждений образования и культуры, высших учебных заведений. Подчеркивается роль Подольской "Просвиты" в национально-культурной жизни края.

Ключевые слова: *возрождение, просветительство, культура, Подолье, школы, общества.*

Суспільно-політичні та економічні процеси, що відбуваються в Україні, вимагають нового педагогічного бачення проблем виховання особистості. Важливим постає завдання виховання гармонійно розвиненої, творчої особистості на засадах національної самобутності: громадянина незалежної держави, гуманіста, носія духовної культури нації. Реалізація даного завдання неможлива без ґрунтового і об'єктивного вивчення педагогічної спадщини українського народу, історичних коренів педагогічних явищ і процесів, регіональної мистецької спадщини, в цьому і полягає **актуальність** теми статті. Джерелом збагачення теорії і практики національної системи освіти, визначення перспективних шляхів її розвитку на сучасному етапі слугують дослідження з проблем національного виховання.

У педагогічній практиці України наприкінці XIX – початку XX ст. були сформульовані концептуальні засади національної освіти і виховання, висунуті ідеї щодо

виховного ідеалу, який спирався на ідеали української етнопедагогіки. Цей виховний ідеал розвинутий у працях українських діячів “Просвіти”, зокрема, Б. Грінченка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, І. Стешенка, С. Русової, М. Галушинського, С. Сірополка та ін. У їх дослідженнях пріоритетним є виховання підростаючого покоління на засадах національної ідеї, вірності ідеалам народу, а також, вони враховували й ідеали зарубіжної педагогіки. Однак, незважаючи на широкомасштабну хвилю українізації після 1918 р., вивчення проблеми не знаходила свого розвитку та збагачення. Виняток складають праці вітчизняних дослідників, дослідження яких лише у наш час стають предметом дослідження вітчизняної педагогічної науки. Однак доводиться констатувати, що проблема висвітлення роботи просвітян у творчій спадщині сучасними дослідниками розглядається побіжно, зокрема у наукових джерелах представлена досить незначна кількість робіт, присвячених подільській “Просвіті”. Практична значущість і відсутність педагогічних досліджень з даної проблеми зумовили вибір теми обраної статті.

Вивчення різних аспектів діяльності українських товариств “Просвіта” періоду кінця XIX – початку XX ст. було предметом численних досліджень. Так, діяльність “Просвіт” Наддніпрянської України розглядається у працях О. Коновця, Л. Євселевського, О. Лисенка, С. Фарини. Діяльність “Просвіт” у справі освіти дорослих досліджувала Л.Вовк. Л.Березівська проаналізувала освітньо-виховну діяльність київських просвітницьких товариств, а також і “Просвіт”. Узагальнену характеристику становлення та розвитку “Просвіти” на західноукраїнських землях у названий період уміщують праці Р. Іваничука, Ж. Ковби, Т. Комаринця, Б. Савчука. Важливу допомогу в процесі теоретичного усвідомлення нових тенденцій у вітчизняній педагогічній науці надало вивчення робіт А. Алексюка, О. Вишневського, Л. Вовк, С. Золотухіної, М. Стельмаховича, О. Сухомлинської. Чимало праць присвячено діячам товариств “Просвіта”: Б. Грінченку (І. Карпенко, Н. Копиленко); Лесі Українці (І. Шиманська); М. Коцюбинському (В. Окорнов); С. Русовій (Є. Коваленко, В. Майборода, І. Пінчук); І. Стешенку (С. Болтівець, В. Майборода, В. Слюсаренко, І. Сойко); С. Сірополку (Б. Ступарик, Р. Кіра, Т. Беднаржова).

Значним внеском у дослідження про діяльність Подільської “Просвіти”, про життя і діяльність творців, учених національно-культурного відродження, є наукові праці та численні доробки О. Завальнюка. Досліджувані питання висвітлюються також у окремих публікаціях Т.А.Бевзи, П. Григорчука, О. Комарницького, М. Кукурудзяка, Л. Кушнір, В. Лозового, В. Нестеренка, В. Прокопчука, М. Собчинської, Є. Сохацької, Ю. Телячого, І. Тюрменка, О. Яременко та ін. Джерелознавчу базу дослідження склали спогади, педагогічні і художні твори діячів “Просвіт” кінця XIX – початку XX ст. Б. Грінченка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, С. Русової, С. Сірополка та ін.; періодична преса кінця XIX – початку XX ст., зокрема, часописи “Вільна українська школа”, “Світло”, “Київська старовина”, “Русская школа”, “Нова школа” та інші; сучасна періодика: “Рідна школа”, “Початкова школа”, “Педагогіка і психологія”; історико-педагогічна література; матеріали обласного Державного архіву Хмельницької області.

Засновниками Подільської “Просвіти” були вчителі, лікарі, священники: Ю. Сіцинський, К. Солуха, С. Іваницький, Й. Доронович, К. Стиранкевич (літературний псевдонім Подоленко), О. Білоусов, Т. Павловський, А. Солуха, О. Пашенко, В. Приходько, М. Завойко, В. Стиранкевич. Її створили у жовтні 1905 року, а 4 травня 1906 генерал-губернатор затвердив статут.

Подільяни розпочали роботу із розповсюдження української літератури, заснування бібліотек, читалень, драматичних і хорових гуртків у губернії. Читали лекції, влаштовували виставки. Царський уряд перешкоджав цьому, але навколо товариства все одно гуртувалася інтелігенція, молодь.

Найтяжчі часи настали з початком війни 1914 року. Роботу призупинили, а згодом Подільську “Просвіту” разом з іншими осередками організації закрили. Після 1917 року воно відновило діяльність.

Попри перешкоди, перший період діяльності Подільської “Просвіти” (1905—1914) засвідчив, що українська справа лише набирає обертів. Заходи, які проводили перші просвітяни, справляли приємне враження на публіку, пробуджуючи національну свідомість. Титанічних зусиль до цього доклав перший голова “Просвіти” лікар Кость Григорович Солуха, який народився 17 травня 1861 року в селі Коритне Балтського повіту Подільської губернії.

Після відновлення “Просвіта” бере якнайдіяльнішу участь у відкритті Кам’янецького Українського Університету; бере участь у відкритті гімназії імені Руданського (яка згодом стала державною); ініціює відкриття гімназії для дорослих; засновує національний хор і дитячий садок. Протягом 1919 року завідує Шевченківським домом і театром при ньому; бере діяльну участь в українізації шкіл на Поділлі. Під час польської окупації товариство вступає у боротьбу з польською владою за українську школу й надає притулок у своєму помешканні трьом українським школам: гімназії імені Руданського, дівочій селянській гімназії та залізничній вищій початковій школі. Разом з товариством Українського Червоного Хреста “Просвіта” влаштувала безплатну амбулаторію, утримання якої взяло на себе товариство Червоного Хреста, а “Просвіта” надала помешкання. Крім цього, товариство займалося й видавничою діяльністю.

Отже, після 1917 року просвітницький рух на Поділлі стає масовим завдяки національній активності просвітян. Якщо 1914 року Подільська “Просвіта” нараховувала лише 150 членів, то 1919 існувало вже 203 осередки. Зростанню національної свідомості подолян сприяли й воєнні події (територією Поділля проходили фронти), утиски самодержавства, пізніше — німецької та польської влади. Люди шукали можливості зберегти Україну від поневолювачів. Тому й зростав патріотичний дух, який витав довкола “Просвіти”. Ця громадська організація перебувала поза впливом будь-яких партій, ідеологічних течій. Просвітяни не надто переймалися політикою, бо, за статутом 1906 року, “товариство має на меті допомогу культурно-просвітньому розвитку українського народу на Поділлі”.

Одним з перших відновило роботу Кам’янець-Подільське товариство. Вже в квітні 1917 р. у місті відбулося надзвичайне губернське земське зібрання, на якому відповідно до доповіді Подільського товариства “Просвіта” щодо українізації народної освіти були ухвалені постанови, в яких говорилось, що в школах Подільської губернії навчання повинно вестись рідною мовою учнів. Для підготовки вчителів було вирішено організувати влітку в Кам’янці-Подільському, Вінниці, Балті курси української мови, педагогіки та інших наук. Восени 1917 р. планувалося запровадити в учительських семінаріях Подільської губернії викладання української мови, письменства та історії України. З осені 1918 р. у всіх подібних навчальних закладах викладання предметів повинно проводитись українською мовою [2, с. 7].

Повернувшись із фронту, колишні солдати охоче приставали до гурту просвітян, щоб розбудувати власну державу. Найактивнішою була молодь, бо прагнула соціальних змін. Так, якщо у першому періоді своєї діяльності просвітянські лави поповнювала інтелігенція, духовенство, то в другому (1917-1923 рр.) — малописьменні робітники й селяни.

Коли до влади остаточно прийшли більшовики (листопад 1920 р.), то встановили нові порядки. Роботу товариств спершу контролював революційний комітет, а згодом просвітянські осередки підпорядковують підвідділам позашкільної освіти територіально-повітових відділів народної освіти під патронатом політосвіткому (Кам’янецький політично-освітній комітет очолював поет Іван Дніпровський-Шевченко). Усі осередки

проходили перереєстрацію з дозволу політосвіткому. Добирали кадри й проводили будь-які заходи тільки з дозволу політичного комісара. Однак, як свідчать документи, радянська влада переслідує просвітян, а 1923 року й зовсім припиняє роботу “Просвіти”.

У Кам’янці-Подільському наприкінці 1918 р. з’явилася перша українська газета “Життя Поділля”. Після цього – ще кілька українських газет та журналів: “Новий шлях”, “Наш шлях”, “Слово”, “Село”, “Робітнича газета”, “Записки Кам’янець-Подільського Українського Державного Університету” та інші, в яких друкував публіцистичні та наукові статті В. Біднов. 16 лютого 1919 р. у Кам’янці-Подільському було утворено Кирило-Мефодіївське братство, котре “мало провадити свою працю на Поділлі в узгоді з братством Київським та іншими такими національно-церковними братствами”.

З Кам’янець-Подільським університетом пов’язана доля активного діяча української національно-демократичної революції, засновниці українських жіночих організацій Софії Федорівни Русової. З 1881 р. вона брала активну участь у революційному русі. У 1917 р. стала засновником Всеукраїнської селянської спілки. Впродовж 1917-1919 рр. була директором департаменту дошкільної і шкільної освіти⁶⁷. З Кам’янець-Подільським українським державним університетом долю пов’язала з дня його відкриття, приїхавши на святкову церемонію у складі делегації Міністерства освіти, і переконалася, що тут справді було гарне “місце для університету: два архіви, два місцеві музеї, великий будинок семінарії і так близько до Галичини, до Європи. Всі казали, що це прорубується вікно в Європу, до її науки”. Як член Центральної Ради, С. Русова доклала великих зусиль для відродження старих та організацій нових “Просвіт”, створення українських дитсадків. З метою налагодження підготовки педагогічних кадрів очолила у Фребелівському інституті український відділ.

С. Русова налагодила тісні зв’язки з різними демократичними організаціями Кам’янця-Подільського і особливо з Товариством дошкільного виховання ім. Песталоцці, яке було засноване у місті відомим діячем освіти Аркадієм Петровичем Животко і розпочало свою діяльність на початку серпня 1919 р. С. Русова була із членів керівництва Всеукраїнської Учительської спілки, входила до складу редколегії педагогічного журналу “Вільна українська школа”, публікувала свої наукові праці тощо. У 1919 р. за її допомоги Відділ з позашкільної освіти Подільської губернської народної управи видав у Кам’янці-Подільському “Труди з’їзда діячів позашкільної освіти і дошкільного виховання”.

У 1919 р. в Кам’янці-Подільському за редакцією С. Русової вийшло кілька номерів двотижневика для дітей “Ранок”, який розвивав ідею національної освіти і виховання. Того ж року створено українську жіночу Національну Раду. Її головою було обрано С. Русову. В 1920 р. делегати цієї Ради брали участь у конгресах Міжнародної Жіночої Ради (Осло) і Міжнародного Жіночого Союзу (Женева).

Велику активність у громадсько-політичному житті виявляло студентство, об’єднане в ряд організацій – Раду студентських старост, Раду академічної громади, Раду студентської трудової артілі, Комітет студентів-емігрантів Наддніпрянської України, Товариство допомоги незаможним студентам. Найбільш масовою і дієвою була Рада студентських представників, яка представляла інтереси майже усієї студентської молоді. Рада структуризувалася через відділи: економічний, видавничий та культурно-освітній, який, у свою чергу, складався з гуртків – просвітнього, суспільних наук, драматично-концертного, бібліотечно-архівного, протиалкогольного і гуманітарного. В університеті приділялась значна увага науково-дослідній роботі викладачів і студентів. У грудні 1919 р. було створено наукове товариство, членами якого були науковці університету та міста, “що побажали прикласти свої сили до систематичної наукової роботи”. Воно мало 2 секції – точних та історико-філологічних наук. Історико-філологічна секція розпочала свою діяльність зборами, що відбулися 7 грудня 1919 р. під головуванням проф. Є. Тимченка. Керувала науковим товариством президія, яку очолював ординарний

професор П. Бучинський. На засіданнях секцій обговорювалися наукові доповіді, велися дискусії з проблемних питань. Крім членів товариства на збори допускалися і студенти. Потрібно зазначити, що П. Бучинський є одним з організаторів університету. Ще у 1918 р. він очолив комітет з підготовки відкриття університету в Кам'янці-Подільському, з літа 1918 р. – заступник голови комісії. Після відкриття університету П. Бучинський відновлює викладацьку діяльність. 15 серпня 1918 р. його обирають на посаду ординарного професора по кафедрі зоології. Одночасно він стає деканом фізико-математичного факультету. П. Бучинський розробляє українською мовою курс лекцій з гістології. У 1919-1920 рр. викладав зоологічні дисципліни на сільськогосподарському факультеті.

З відкриттям у Кам'янці державного університету відновило свою діяльність і Подільське церковне історико-археологічне товариство, засноване ще у 1865 р. Його очолив красзнавець і науковець, протоієрей Юхим Йосипович Сіцінський.

Джерелом національно-культурного відродження Поділля була різнобічна духовно-культурна діяльність національно свідомого діяча і просвітителя Юхима (Євтимія) Йосиповича Сіцінського (1859-1934 рр.)

Педагог, церковнослужитель, видавець, засновник музею старожитностей і “Просвіти”, член багатьох наукових товариств і установ Ю. Сіцінський перебував у вирі національно-культурного життя на Поділлі, був учасником найважливіших духовно-культурних подій УНР у Кам'янці-Подільському.

Внесок В. Сіцінського у національно-культурне відродження Поділля характеризується також його активною публіцистичною діяльністю. Восени 1918 р. на кошти “Просвіти” він заснував і був редактором тижневика “Життя Поділля”, де опублікував ряд статей, зокрема з будівництва громадських будинків в українському селі, “Нариси історії Кам'янця-Подільського”, рецензію на вистави театру М. Садовського в Кам'янці декорації театру відомого художника Миколи Бурачека.

На початку червня 1919 р. у Кам'янці-Подільському – центрі Української Народної Республіки – розпочалася активна діяльність уряду, в тому числі і міністерства освіти УНР. На цей час перед міністерством освіти стояли такі завдання: 1) дерусифікація шкіл на Поділлі; 2) вироблення для шкіл такої програми, яка б відповідала новим вимогам педагогіки та життя; 3) забезпечення школи українськими підручниками; 4) поглиблення праці на полі дошкільного виховання та позашкільної освіти.

Документи про Подільську “Просвіту” розпорошені по різних архівах, адже Кам'янець-Подільську область (зараз Хмельницьку) створено 1937 року, а “Просвіта” діяла до 1923. Тож у Державному архіві Хмельницької області та частково міському (Кам'янець-Подільський) збереглися документи про діяльність “Просвіти” лише південних районів сучасної Хмельниччини. Матеріали про просвітянські осередки північних районів зберігаються в Житомирі, а центральних і східних районів — у Державному архіві Вінницької області.

Просвіт'яни Хмельниччини на початку 90-х знову минулого сторіччя розгорнули діяльність, беручи за основу надбання попередників. Після відновлення “Просвіти” Хмельницьке обласне об'єднання очолювали письменники М. Магера (1989-1990), В. Горбатюк (1990-1994), В. Мацько (1994-2004), Н. Шмурікова-Гаврилюк (з 2005 року).

Нині активно діють просвіт'яни м. Шепетівки (голова Г. Островська), районних об'єднань: Дунаєвецького (В. Байталюк), Чемеровецького (С. Павлишина), Старосинявського (Л. Сердунич), Полонського (Р. Пелих), Летичівського (Е. Кондратишина), Вінковоцького (С. Саврій), Деражнянського (О. Ковпак), Ізяславського (В. Кравчук), села Пасічна Старосинявського району (Ігор та Тетяна Русини), Хмельницького (голова З. Діденко).

До просвітянської роботи активно долучається молодь. Переможцями конкурсів у Києві стали юні просвітяни Ю. Вознюк (Дунаївці), І. Статко (село Кочубіївка Чемеровецького району).

Обласне об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка налагодило зв'язок з українцями діаспори. В середині 90-х років багато книг подарували просвітяни з Чикаго (голова товариства В. Боднарук).

Сьогодні обласне об'єднання просвітян визначає нагальні проблеми рідного краю й України, прагне брати активну участь у їхньому розв'язанні. У тісній співпраці з органами влади, управлінням культури і туризму, бібліотеками, навчальними закладами "Просвіта" постійно на передньому плані копіткої праці. Просвітяни області беруть найактивнішу участь у Шевченківських заходах — у Хмельницькому, у селі Гвардійському (Фельдштин) Хмельницького району; в заходах, пов'язаних із словом, з книгою — урочисте відкриття тижня дитячої книги в селі Лисогірка Летичівського району "Мандри книжковим всесвітом". Проводяться зустрічі із письменниками; організовуються конкурси ("Найкращий читач України", на краці ілюстрацію, власний вірш, оповідання); Всеукраїнські науково-практичні конференції ("Просвіта" в духовно-культурному піднесенні України", Хмельницький, 2008; "Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі" (Старокостянтинів). Робота просвіти висвітлюється у радіопередачах. У 2006 році на Поділлі відбулися ювілейні свята, конференції — заходи з нагоди 100-річчя Подільської "Просвіти".

Значний внесок у національно-культурне відродження Поділля зробили багато національно-свідомих державних і громадських діячів, працівників освіти, науки, культури, з ініціативи яких та за безпосередньої участі розгорнули широку діяльність громадські, культурно-просвітницькі об'єднання, товариства, спілки.

Кінець XIX (1870 р.) – початок XX ст. (1905 р.) – період становлення засад до подальшої праці на освітянській ниві нових поколінь інтелігенції. В цей час розгорнулася широкомасштабна просвітницька діяльність, спрямована на збереження національного коріння, мови, культури, історії. На Поділлі активно працюють товариства "Просвіта", "Музичне товариство ім. М. Леонтовича. 1905–1917 – роки перших досягнень прогресивної української інтелігенції, яка, повела відкриту боротьбу за українську національну освіту. 1917–1920 рр. – розвиток ідеї відродження національної освіти, культури та становлення виховного ідеалу в цей період, виступ української національно свідомої інтелігенції проти більшовицької влади. Отже, Кам'янецька, а згодом Подільська "Просвіта" — одна з найстаріших в Україні. Поважна громадська організація відіграла важливу роль у збереженні та примноженні духовних скарбів українського народу, захисті національних інтересів. Українська музична культура та освіта, зокрема науково-педагогічна та музична діяльність окремих музичних діячів з давніх давен плідно впливали на розвиток вітчизняної і світової культури у різні часи. Найбільш плідним і значним періодом розвитку музично-естетичної творчості в Україні є XIX – початок XX сторіччя. Діяльність видатних подільських музикантів і педагогів, окремих творчих спілок і товариств цього періоду ("Просвіта", Музичне товариство ім. М. Леонтовича,) мали значний вплив на розвиток теорії і практики музичної освіти в Україні.

Література

1. *Шмурикова Н.* Було нелегко за будь-якої влади / Н. Шмурикова // Всеукраїнський культурологічний тижневик "Слово Просвіти" 16 жовт. 2008.
2. *Лозовий В.С.* Революція і культурно-просвітні товариства / В. С. Лозовий // Село. — 1918. — 8 груд. — №14. — С. 7.
3. *Мартинюк А.К.* Диригентсько-хорова школа в українській освіті // Теоретичні та практичні засади культурології :— Запоріжжя : ЗДУ, 2000. — Вип. 3. — С. 106-112.

4. Русова С. – видатний український літературознавець та громадський діяч // С. Русова – видатний педагог, державний, громадський діяч України: Матеріали всеукраїнських педагогічних читань.— Чернігів, 1996. — Книга 1. — С. 31.

УДК 37.015.31:78

Чинчева Л.В.

ПЕДАГОГІЧНІ СИСТЕМИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ХХ ст.: ІСТОРІЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ

В статті представлені педагогічні системи музичного виховання ХХ ст. в контексті їх використання для преподавання музичних дисциплін в загальноосвітніх і спеціалізованих музичних навчальних закладах. Підкреслено, що в основі художнього творчості базовим компонентом завжди виступає пізнавальна діяльність як процес самореалізації, а її мотивацією – гармонічне з'єднання творчої діяльності суб'єкта і зовнішнього середовища.

Ключові слова: педагогічні системи, музичне виховання, творчість, музичні здібності, музична одареність, музичність, діагностика музичних здібностей, педагогічні системи, національна культура.

В контексті розвитку національної освітньої парадигми в Україні впродовж ХХ ст. важливе місце займають педагогічні системи музичного виховання, які ґрунтуються на історичних та методологічних засадах. До їх основних принципів належать: єдність музичного навчання, виховання і розвитку учнів (як творчої особистості); взаємозв'язок музичної культури суспільства і музичної культури особистості; єдність національного і загальнолюдського в змісті музичної освіти; цілісність опанування музичного мистецтва в різноманітності зразків народної і професійної творчості, класичної і сучасної музики; взаємодія музики з іншими видами мистецтва (живописом, літературою, театром, хореографією, кіномистецтвом та ін.).

Національна освітня політика України в галузі культури реалізується в загальноосвітніх та спеціалізованих школах і спрямовується на розвиток таких компонентів музичної освіченості як мотиваційний (музичні інтереси, потреби, запити); інформаційний (знання та уявлення про культуру та музичне мистецтво, про особливості його інтонаційно-образної мови, стилі, жанри, форми музики); операційний (виконавські, інтерпретаційні, аналітичні вміння, способи творчої діяльності); ціннісно-орієнтаційний (естетичні критерії, погляди, ставлення, переконання, смаки, оціночні судження); креативний (досвід самостійної музично-культурологічної діяльності, музично-творчі здібності) та ін. [5, 530].

Такі навчання ґрунтуються на оригінальних педагогічних системах ХХ ст., які зосереджені у творчій спадщині Е.Жак-Далькроза, К.Орфа, Б.Бартока, З.Кодая, Б.Л.Яворського та інших. Розкриємо ці педагогічні системи докладніше.

Еміль Жак-Далькроз (1865–1950) – основоположник системи музично-ритмічного виховання, швейцарський композитор і педагог – висунув ідею використання руху як засобу формування музичності. Він розглядав ритм у найширшому плані, надавав йому універсального значення у музичному вихованні. «Ритм, – пише він, – створює форму у вихованні, ритм здійснює возз'єднання мистецтв». Він доводить: ритм тісно з'єднаний з рухом, який є зовнішнім втіленням результатів діяльності мозку. «Ритм – тіло музики». Музичні переживання збільшуються, коли музика сприймається усім тілом.